

Listy do Redakcji • Letter to the Editor

Fryderyk Teodor Oehme Travel Grant

Szanowny Panie Redaktorze,

Z przyjemnością informujemy, że 15 maja 2010 r. w Krakowie, podczas konferencji Clinical Oncology Update – ONKOLOGIA 2010, organizowanej ponownie przez *Medycynę Praktyczną – Onkologię* i European School of Oncology, wręczono stypendia podróżne pod nazwą Fryderyk Teodor Oehme Travel Grant. Patron stypendium, działający w Polsce znakomity chirurg niemieckiego pochodzenia, wykonał w 1773 r. pierwszą na terenie Rzeczypospolitej, udokumentowaną drukiem, mastektomię. Zabieg odbył się w siedzibie litewskiego rodu książęcego Radziwiłłów, w Nieświeżu, który obecnie znajduje się na Białorusi. Postać tego chirurga – Polaka niemieckiego pochodzenia, operującego w siedzibie litewskich książąt – wydaje się właściwym patronem dla współpracy naukowej pomiędzy krajami Europy Środkowej i Wschodniej.

W tym roku stypendia otrzymało 8 młodych onkologów, pracujących w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (z wyłączeniem Polski), wybranych spośród kilkunastu zgłoszeń: Daiva Sendiulienė (Litwa), Kateryna

Filonenko (Ukraina), Viktor Shkvarko (Ukraina), Nazar Lukavetsky (Ukraina), Vitalii Suprunets (Ukraina), Volodymyr Myronovych (Ukraina), Andriy Kulay (Ukraina) oraz Nataliia Kornovenko (Ukraina). Stypendium pokrywało częściowo koszty podróży oraz w całości koszty noclegów i uczestnictwa w konferencji.

Z wyrazami szacunku
w imieniu organizatorów i fundatorów

dr Alberto Costa
dyrektor European School of Oncology

dr hab. med. Jarosław Kuźdzał
współwłaściciel Wydawnictwa *Medycyna Praktyczna*,
z-ca redaktora naczelnego *Medycyny Praktycznej – Chirurgii*

dr med. Wojciech Wysocki
redaktor naczelny *Medycyny Praktycznej – Onkologii*

dr med. Andrzej Komorowski
z-ca redaktora naczelnego *Medycyny Praktycznej – Onkologii*

Stypendyści Fryderyk Teodor Oehme Travel Grant wraz z przedstawicielami fundatorów i organizatorów

Odpowiedź

Szanowni Panowie,

Z wielkim uznaniem należy przyjąć inicjatywę stworzenia stypendiów dla młodzieży lekarskiej z Europy Środkowej i Wschodniej.

Postanowiliście Panowie nadać temu stypendium imię doktora Fryderyka Teodora Oehme. Z pochodzenia Niemiec, absolwent uniwersytetu w Lipsku – tak twierdzi Bieliński [1] – przez lata pracował w ordynacji nieświeskiej książąt Radziwiłłów (Bieliński twierdzi, że rozpoczął w 1768 r., a zakończył przed 1810 r. [1]). Czy był cyrulikiem (tak w owym czasie określano najczęściej chirurgów, nie mających wykształcenia akademickiego [2]) czy lekarzem, pewności nie mamy. Stanisław Kościński w *Słowniku lekarzów polskich* nie pisze nic o jego wykształceniu uniwersyteckim, zaznacza jedynie, że „w r. 1803 był zniewolony do powtórzenia egzaminu lekarskiego w Wilnie” [3]. Niewątpliwie należał mu się tytuł litotomisty, a więc usuwającego kamienie moczowe, pozostającego poza cechem chirurgicznym [4] – bowiem o tym zabiegu traktuje druga z dwóch znanych jego publikacji [5]. Gąsiorowski tytułuje go doktorem medycyny, chirurgii i akuszerzy [6].

Nie ma powodów sądzić, że jako pierwszy w Rzeczpospolitej amputował pierś, był to bowiem zabieg wykonywany od wieków i opisany w niejednym zagranicznym traktacie. Natomiast niewątpliwie, w świetle naszej dotychczasowej wiedzy, jako pierwszy przedstawił tę operację w polskim piśmiennictwie [7] (Ryc. 1), ilustrując ją dodatkowo miedziorytami (Ryc. 2). Jest to również pierwsza praca z zakresu chirurgii wydana na Litwie po polsku [1].

Tę publikację doktora Oehme przypomniał chirurg i historyk medycyny doc. Zbigniew Woźniewski [8]. Dotarł on do oryginalnego, liczącego 16 stron egzemplarza i przekazał tekst opisu operacji. Skrót opisu cytuję również Giedroyc [9]. Krótkie, niewątpliwie barwne fragmenty przytaczam tu dla przypomnienia, w oryginalnym brzmieniu:

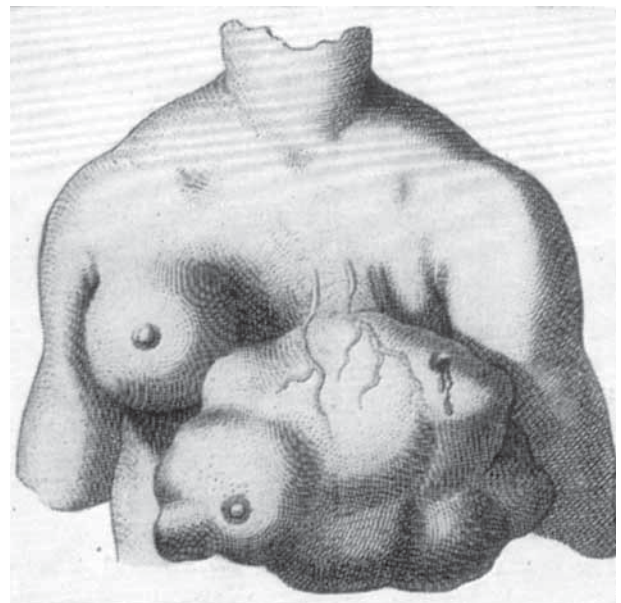
„Posadziłem Pacjentkę na stolku pospolitym, a za nią jednego silnego postawiłem człowieka, który ią za ręce y ramiona z tyłu uiąwszy mocno utrzymywał, dla większego zaś bezpieczeństwa drugiemu z boku iey, aby się nie ruszała, pilnować kazałem, trzeci Pierś odciągnioną, czwarty potrzebne do operacyi narzędzia trzymał; sam jedwabnym sznurkiem pierś całą, dla lepszego a musculus pectoralibus uwolnienia mocno pierwey podwiązałem... mając Scalpellum, uczyniłem incyzyną... całą pierś iuż instrumentem, iuż palcem... oddzieliłem...

Biegającym Arterjom y żyłom dałem wolny bieg, njewięcej iednak iak do 8 Uncyi krwi, apotem ie zatamowałem agarico y suchy fleytuch na całą ranę, a na nim emplastrum...

Lubo odwaznie na operacyę podięła się Pacjentka, inaczey się iednak w operacyi samey stawila... tak przerażliwie wrzeszcząc, iż y naysmielsi z izby ustąpić musieli, a słabsi omdlewali... mnie to iednak z przedsięwziętego Dzieła bynajmniej nie zraziło...” [wg 7, 8].

OBSERWACYA
LEWEY PIERSI
NIEWIEYSZCIEY
PO CZĘŚCI SKANCEROWANEY
a resztę scyrhosę przez półtora
roka z nieznośnym bolem y
ciężarem dzwiganey
W NIESWIZU
DNIA 19. MAJA ROKU 1773
ODERZNIĘTEY
PRZEZ
FRYDERYKA TEODORA OEHME
MEDYCYNY, CHIRURGII ET ARTIS
OBSTETRICIÆ
PRAKTYKA.
z figura.
w WARSZAWIE 1774.
Nakładem MICHAŁA GRÖLLA J. K. Mci
Bibliopoli, w Marywilu No. 19.
pod znakiem Póctow.

Ryc. 1

Ryc. 2

Docent Woźniewski przedstawił publikację Oehme-go czołowym specjalistom: prof. Jerzemu Rutkowskiemu – chirurgowi, prof. Ludwikowi Paszkiewiczowi – patologiczowi i prof. Hannie Kołodziejskiej – onkologowi, z prośbą o określenie rozpoznania. W ich zgodnej opinii był to *cystosarcoma phyllodes*.

A skoro już o starych drukach piszemy – onego czasu otrzymywałem z jednego z krakowskich antykwariatów katalogi z adnotacją: „Zamówienia z prowincji proszę kierować...”.

Gratulując zatem Panom raz jeszcze znakomitej inicjatywy

pozdrawiam z prowincji

Prof. dr hab. n. med. Edward Towpik
Redakcja Naukowa
Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie

Piśmiennictwo

1. Bieliński J. *Stan nauk lekarskich za czasów Akademii Medyko-Chirurgicznej Wileńskiej, bibliograficznie przedstawiony*. Warszawa 1889, wydanie i nakład Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego, s. 293-95.
2. Perzyna L. *Nauki cyrulickiey krótko zebranej to iest: Nauki dla chcących się uczyć Cyrulickiey umiejętności... przez... Zakonu Braci Miłosierdzia w Narodowym Języku napisana... Część I-III w Kaliszu w Drukarni J.O. Xcia Jmci Prymasa Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego R. 1792.*
3. Kościński S. *Słownik lekarzów polskich obejmujący oprócz krótkich życiorysów lekarzy Polaków oraz cudzoziemców w Polsce osiadłych, dokładną bibliografię lekarską polską od czasów najdawniejszych aż do 1885 r.* Warszawa nakładem autora 1888, s. 362-63.
4. Sieńkowski E. *Chirurgia w I Rzeczypospolitej*. W: Noszczyk W. (red.) *Zarys dziejów chirurgii polskiej*. Warszawa 1989, PWN, s. 55-57.
5. Oehme FT. *Opisanie kamienia przez 22 lata w uretrze noszonego, przez... wyrzniętego 9 lutego 1773 r.* Warszawa 1773, nakł. M. Groela.
6. Gąsiorowski L. *Zbiór wiadomości do historii sztuki lekarskiej w Polsce od czasów najdawniejszych, aż do najnowszych*. Poznań 1855, nakładem Jana Konstantego Żupańskiego, tom IV, s. 9-11.
7. Oehme FT. *Obserwacja lewej piersi niewieściej przez część skancerowanej a resztę scyrhosae przez półtora roka z nieznośnem bolem i ciężarem dzwiganej w Nieswizu dnia 19. maja 1773 oderzniętej przez... medycyny, chirurgii et artis obstetriciae praktyka*. Warszawa 1774, nakładem Michała Grölla.
8. Woźniewski Z. Pierwszy polskojęzyczny opis amputacji piersi wykonanej w 1773 roku. *Nowotwory J Oncol* 2003; 53: 672-75.
9. Giedroyc Fr. *Źródła biograficzno-bibliograficzne do dziejów medycyny w dawnej Polsce*. Warszawa 1911, Druk K. Kowalewskiego, s. 565-68.